

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Estetiska läroprocesser

- En studie i hur det gynnar barn i deras lärande

Aida Grebo, Christoffer Bertilsson, Rebecka Olander

Inriktning: Förskollärare, LAU390

Handledare: Johan Söderman

Examinator: Agneta Simeonsdotter Svensson

Rapportnummer: HT13-2920-045

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Estetiska läroprocesser – en studie i hur det kan gynna barns vidareutveckling

Författare: Aida Grebo, Christoffer Bertilsson och Rebecka Olander

Termin och år: HT, 2013

Kursansvarig institution: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Johan Söderman

Examinator: Agneta Simeonsdotter Svensson

Rapportnummer: HT13-2920-045

Nyckelord: estetik, lek, musik, dans, rytmik, drama, läroplan, förskola, pedagoger, läroprocess, barn, vidareutveckling, lärande

Sammanfattning:

Läroplanen understryker det viktiga inom estetik, att barn får röra sig och får flera olika uttrycksformer i sitt nuvarande och framtida lärande.

I denna studie undersöks estetikens roll för barns utveckling. Det granskas även om och hur estetik medvetet används inom förskolan. Genom att problematisera estetikens betydelse för förskolans pedagoger, ställdes frågan; hur används estetiska läroprocesser för att gynna barns vidareutveckling? Genom denna frågeställning kunde diskussion föras kring hur man kan medvetandegöra estetikens viktiga roll för barns utveckling. Studien utgick ifrån ett sociokulturellt perspektiv där lärande sker i samspel med andra barn och vuxna. Pedagogerna tar en aktiv roll för att inspirera och utmana barns lärande.

Studien grundades i en kvalitativ undersökning med hjälp av parintervjuer. Sammanlagt fyra pedagoger inom förskolan har blivit intervjuade två och två kring deras kunskaper och åsikter kring estetik. Studiens metod har varit parintervjuer där fyra pedagoger svarat på frågor.

Svaren analyserade vi sedan med hjälp av förskolans läroplan (2011) och vad de säger om estetik, som också följdes upp av en teoretisk anknytning angående ämnet. Med hjälp av dessa fyra pedagoger samt av relevant litteratur kom det fram att båda förskolorna arbetar med estetik men hade olika arbetssätt med detta. Vidare påvisades att om man använder estetik på ett medvetet sätt, kan man gynna barns utveckling. Resultatet visade även att alla pedagoger vill utveckla det estetiska, dock har den ena förskolan mer att utveckla inom ämnet än vad den andra har. Den andra förskolan som intervjuades uttalade sig om att de arbetade med estetiska läroprocesser, medan första förskolan uttryckligen brann för och arbetade med ämnet vardagligen.

De två förskolorna uttalade sig om hur leken också ingår i det estetiska där kroppen och fantasin har en viktig betydelse för barns kreativitet.

Innehållsförteckning

Förord	1
1. Inledning	2
1.1 Bakgrund	2
1.2 Syfte	4
2. Tidigare forskning	5
2.1 Definition av estetik	5
2.2 Estetik	5
2.3 Estetik i verksamheten	6
2.4 Kroppens betydelse för barns vidareutveckling	6
2.5 Fysiska färdigheter	7
2.6 Uttryck genom estetisk verksamhet	8
2.7 Musikalisk utveckling	8
2.8 Vad säger styrdokumentet?	10
2.8.1 FNs Barnkonvention	10
2.8.2 Läroplan för förskolan	10
2.8.3 Statens offentliga utredningar, SOU	10
3. Teoretisk anknytning	11
3.1 Ett sociokulturellt perspektiv	11
3.2 Vygotskijs lek och kreativitetsteori	11
3.3 John Dewey	12
3.4 De multipla intelligenserna	12
4. Metod	14
4.1 Val av metod	14
4.2 Urval	14
4.3 Tillvägagångssätt	14
4.4 Validitet och reliabilitet	15
4.5 Etik	15
4.4 Bearbetning av material	16
5. Resultatredovisning	17
5.1 Idas och Annas syn på vikten av estetiska läroprocesser	17
5.2 Intervjuanalys av Ida och Anna	17
5.2.1 Reggio Emilia och arbetet med estetiska läroprocesser	17
5.2.2 Estetiska läroprocesser utvecklar barns självkänsla	18
5.2.3 Barns sinnen utvecklas med hjälp av estetiska aktiviteter	18
5.3 Pedagogerna Linda och Iris syn på estetiska läroprocesser för barns lärande	18
5.4 Intervjuanalys av Linda och Iris	19
5.4.1 Bild och skapande som gynnar lärande	19

5.4.2 Estetiska läroprocesser gynnar barns motoriska förmåga	19
5.4.3 Lärande genom lek	20
5.5 Analys av likheter och skillnader i intervjuerna	20
5.5.1 Estetiska läroprocesser hjälper barn att lära.....	20
5.5.2 Förskolornas arbetssätt med estetiska läroprocesser.....	20
5.5.3 Estetiska läroprocesser i praktiken.....	21
5.5.4 Estetik som stöd i verksamheten.....	21
6. Diskussion.....	22
6.3.1 Framtida forskning	25
Referenslista.....	26
Bilaga 1 - Intervjufrågor.....	28

Förord

Vi vill tacka samtliga pedagoger som har ställt upp i denna undersökning och gjorde studien genomförbar. Vi vill också tacka vår handledare Johan Söderman som stöttat oss genom processen och gett oss bra feedback. Vi är glada för all kunskap vi fått genom denna undersökning och för alla olika åsikter kring estetiska läroprocesser. Trots alla frågor och den svåra vägen till svar, har vi nu kommit fram till vår slutsats.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Vi är tre studenter som studerar på Göteborgs universitet till förskollärare för barn i åldrarna 1-6 år samt de tidiga årskurserna 1-2. Vi har alltid varit intresserade av estetiska läroprocesser i olika former. Dans, musik och skapande har präglat våra liv genom grundskolan. Vi upplevde att estetisk verksamhet gjorde mycket i vår förståelse för lärandet och gav en större grund för det teoretiska. Att få röra på sig emellanåt och göra någonting annat än att sitta med näsan i böckerna fick oss att orka koncentrera oss mer på skolämnen än de dagar när vi inte hade någon form av estetisk verksamhet alls. Det lustfyllda lärandet är någonting som nu i senare år blivit alltmer viktigt för oss som pedagoger. Därför kände vi också att vi ville få reda på mer om detta, hur det ses på estetiska läroprocesser samt hur man använder de estetiska aktiviteterna som något lustfyllt i verksamheterna. Vi valde senare att fokusera endast på förskolan då det är inom denna verksamhet vi vill arbeta och då vi, såsom teoretikern Vygotskij (2010) också syftar på, tror att kreativitet är en stor grund för barnet i förskoleåldern.

Under vår utbildning har vi genom våra inriktningar stött på estetiska läroprocesser i olika former. Vi har fått djupare förståelse för vikten av att använda sig av dessa läroprocesser i vårt framtida yrke, då detta kan nå ut till alla barn på deras villkor. Vi har under vår verksamhetsförlagda utbildning dock sett att våra respektive förskolor inte använder det estetiska medvetet. De har inget syfte med det estetiska i deras tillvägagångssätt när de jobbar med barnen. Vi har därför valt att uppmärksamma detta i vår undersökning och ta reda på hur de estetiska formerna används för att främja barns lärande.

Förskolans läroplan (Skolverket, 2011) betonar vikten av olika estetiska uttrycksformer:

Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande. Detta inbegriper också att forma, konstruera och nyttja material och teknik. Multimedia och informationsteknik kan i förskolan användas såväl i skapande processer som i tillämpning (Skolverket, sid 7, 2011).

Vi har funderat mycket på om det finns tillräckligt med kunskaper kring det estetiska ämnet och har då utgått ifrån detta i vår intervju. Estetik är ett svårtolkat begrepp och det finns inget givet svar på hur man ska arbeta med det, likaså kan inte barnen göra rätt eller fel vilket vi i arbetet fokuserar på. Likaså finns det inget rätt eller fel när man arbetar med detta, vilket vi i vårt arbete fokuserar på.

I vår uppsats har vi försökt att belysa ämnet estetik med hjälp av följande fråga; hur används estetik och hur ser pedagogerna på ämnet?

Vi inleder uppsatsen genom att presentera vårt syfte samt vår frågeställning. Därefter tar vi upp tidigare forskning som gjorts på ämnet där vi förklarar lite mer ingående vad begreppet estetik är, samt hur det kan gynna barns lärande. Vi tar också upp vad kroppen har för betydelse för barns vidareutveckling, deras fysiska färdigheter samt olika uttryck genom estetisk verksamhet. Vi nämner också teoretikern Gardners teori om de multipla intelligenserna då vi ser ett stort samband mellan dessa intelligenser och estetiska läroprocesser.

Sedan knyter vi an till olika teorier, där vi med hjälp av bland annat Vygotskij och teoretikern Dewey redogör för kreativitet och skapande, hur man lär med kroppen, samt hur lärande lättare kan intas med hjälp av aktivitet. Vi tar också upp vad styrdokumentet säger om estetisk verksamhet innan vi går igenom vår metod och hur vi gick tillväga. Därefter beskriver vi vårt resultat som är en kort presentation av våra två intervjuer där vi med hjälp av litteraturen analyserar pedagogernas svar. I den avslutande delen kommer en diskussion av resultatet där vi svarar på vår frågeställning och sätter konsekvenser gentemot förskolan och pedagogernas syn på den estetiska verksamheten. Detta följs av en metoddiskussion där vi diskuterar våra metoder samt vad vi kunde gjort bättre alternativt sämre, och till sist kommer våra avslutande tankar kring estetiska ämnen och frågeställningen. Här tar vi också upp hur vi tror framtida forskning kan se ut inom detta ämne.

Då vi bara fick tag på två förskolor som ville ställa upp, är vi medvetna om att vår studie inte blivit så bred. Vi är också medvetna om att vår studie inte på något sätt kan generalisera alla Sveriges förskolor utan bara redovisar två förskolor inom Göteborgs region.

1.2 Syfte

Vårt syfte med denna studie är att undersöka estetikens viktiga roll att stödja barns lärande. Vi vill ta reda på hur de som arbetar inom förskolan talar kring estetik samt om det används medvetet i deras verksamheter. Den frågeställning vi utgick ifrån är:

- Hur används de estetiska läroprocesserna för att gynna barns lärande?

2. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer vi inledningsvis förklara betydelsen av ordet estetik för att sedan redovisa tidigare forskning om vad estetik innebär och hur de olika estetiska processerna kan främja barns lärande. Vi beskriver också hur man kan använda sig av estetik i förskolan.

2.1 Definition av estetik

Estetik förknippas ofta idag med konst. Men ordet estetik är från början grekiskt och ursprungligen betyder det *”den kunskap man får genom sinnena”* (Paulsen, 1996, sid. 9). Paulsen (1996) menar på att de praktisk-estetiska aktiviteterna som används i förskolan är uttrycksformer, alltså att man arbetar praktiskt med ämnen i den pedagogiska verksamheten till exempel genom musik, dans, skapande och drama. Attityden till de estetiska läroprocesserna beskrivs i förskolan som en möjlighet till att uttrycka en känsla. Den har en estetisk hållning till omvärlden.

Estetik definieras enligt Wester, Landsfjord och Wiklund (2003) som en kunskapsform där vi kan förstå bilder, sätta samman saker samt hjälpa barn att få en uppfattning om sammanhang och helheter (Wester m.fl, 2003).

2.2 Estetik

Saar (2005) skriver om att det går att särskilja estetik på två olika sätt, stark och svag estetik. Med den svaga estetiken syftar Saar på estetik när den används för att lära in ett historiskt kunnande på ett estetiskt vis. Om man till exempel under en historielektion arbetar med ”vikingar” är sång, ramsor och olika klanger ett sätt att illustrera denna tidsepok och på detta sätt göra det intressantare för barnet att mata informationen, att *”lysa upp och levnadsgöra ett innehåll som annars upplevs som torrt och tråkigt”* (Saar 2005, sid. 95).

Saar ser dock en problematik att utgå från denna metod, då han menar att det gäller att förstå kopplingen mellan kunskapsmålen och det estetiska. Saar betonar att man kan hämta olika synsätt från estetiken för att förstå ett annat ämne. Detta kan skapa en livlig och kroppslig förståelse för de till synes vardagliga ämnena samt ger barnen fler sätt att förstå ämnet på.

Den stora skillnaden mellan den svaga estetiken och den starka, är att den starka står för nyskapande medan den svaga ger ett verktyg för att kunna förändra kunskapsinnehållet. Istället för att använda estetik som ett stöd i de andra ämnena, så använder man den starka estetiken som medel till att erövra någonting nytt i kunskapsväg. Den starka estetiken har kapacitet att stimulera barnets kunskapsinläring. Man skapar sig en ny kunskapsinläring till skillnad från den svaga estetiken, där estetiken är ett stöd för att stimulera undervisningen. Enligt Saar är den svaga och starka estetiken olika i sitt slag. Saar tror att den starka estetiken är på frammarsch, det vill säga att man använder estetiken till att göra barnen delaktiga i skapande aktiviteter och detta medför att man lotsas vidare i kunskapsprocessen. Med tanke på Saars syn om estetik som två olika slags estetisk kunskap, menas inte detta som två olika separata arbetssätt utan snarare som varandras komplement (Saar, 2005).

Att centralisera konsten som arbetssätt, blir tanken att ge barnet en djupare förståelse av lärandet. Saar menar att när kroppen kommer i kontakt med konsten, växer ytterligare en dimension. Arbetet med dessa två olika sätt, med och genom estetik, gör att ett ämne blir mer intressant och förståeligt, resultatet av detta blir att estetiken blir ett hjälpmedel för den övriga läroprocessen förklarar Lindström (i Saar, 2005).

Lena Aulin-Gråhamn skriver om vikten av betydelsen att arbeta med kultur och estetik i skolverksamheten. Hon menar att estetik tolkas och upplevs på sitt egna sätt och att det inte finns några rätt eller fel. Detta i sin tur gör att barn vågar uttrycka det de känner och kan med hjälp av det estetiska utveckla sitt personliga uttryck och även sitt egna sätt att tänka genom estetiken.

Då det inte finns något som är rätt eller fel inom estetiken i jämförelse med den ”vardagliga” undervisningen, som har ett fast svar, är estetiken byggd på känslor och tankar som uttrycks via kroppen. Ett direkt möte med en annan individ gör att barnet tränas i en social kontext och det estetiska blir en förlängd arm till det personliga uttrycket. Det är i det sociala mötet som ny kunskap kan utbytas och upplevas (Aulin-Gråhamn, 2003).

Vidare skriver Aulin-Gråhamn om estetikens betydelse för barnets konstnärliga uttryck i vardagen, där det är en nödvändighet att arbeta för estetiska läroformer där barn då får hjälp att uttrycka sina känslor, bearbeta konflikter och dilemman då dessa kan komma fram tydligt genom den konstliga formen.

En viktig aspekt av det estetiska är att all undervisning och kunskap har en form som betyder något för vad en människa kan lära sig eller vad som kan bli sagt. Det är därför viktigt att elever, men även lärare, får erfarenhet i att använda olika uttrycksformer. Det är genom konsten som skolan kan öppna upp för de kritiska perspektiven, det som är svårt att tyda och även det mångtydiga. Det öppnar upp för frågor som ingen vågar nämna, som behöver bli synliga och bearbetade (Aulin-Gråhamn, 2003).

För att lärare ska kunna utnyttja det estetiska för att gynna alla barns läroprocesser, krävs det att lärarutbildningen erbjuder lärarna rika erfarenheter av hur det estetiska kan verkställas i praktiken och även hur estetiska perspektiv på läroprocesser kan anordnas i kunskapsområden. Det som är det viktigaste med hur man arbetar med estetik är inte att man jobbar med det, utan mer med vad och hur man gör det (Aulin-Gråhamn, 2003).

2.3 Estetik i verksamheten

Arbetet med estetik kan vara svårt att tyda då det egentligen inte finns något rätt eller fel. Det kan då uppfattas bland vissa pedagoger som ett ospecifikt arbetssätt just för att det inte är fastlagt i något, då kan det bli problematiskt att arbeta med det.

Eftersom alla barn lär på olika sätt och alla barn har rätt till att få till sig kunskap utifrån sina egna förutsättningar är det viktigt att pedagoger utgår ifrån flera olika kunskapssyner. Detta för att öppna upp möjligheten för flera synsätt på kunskap. Lek och kreativitet är av stor betydelse för små barns lärande. Fokuset bör då rikta sig mot den kreativa processen. Med det menas själva skapandet, det man gör snarare än själva målet, den färdiga produkten (Lindgren, 2006). Det ligger i förskolans uppdrag, att få in arbetet med estetik i planeringen, det kan dock kännas som ett evigt arbete att integrera estetiken i de pedagogiska verksamheterna, hävdar Saar (2005).

2.4 Kroppens betydelse för barns vidareutveckling

Kroppen är någonting vi bär med oss hela livet. Det är vårt verktyg som vi skapar våra erfarenheter i. Eva Johansson (2003) beskriver hur barn och vuxna erfar och uttrycker sig med hjälp av kroppen, hon understryker också hur viktig kroppens betydelse är för barns förståelse

för världen. I sin avhandling beskriver hon vikten av den pedagogiska atmosfären kring barn, som även Merleau-Ponty påpekar tas tillvara kroppsligt och uttrycks även via kroppen. Eftersom barn i förskolan inte har ett färdigutvecklat språk, visar de sina sinnesintryck genom kroppen. Det är genom kroppens utsida som vi först upptäcker vår omgivning och det är kroppen som är vårt verktyg för att socialisera. Minnet finns i hela kroppen; *“Rörelse ger ögonblick fyllda av glädje”* (Jagtøien m.fl, 2002, sid. 7).

Människor är överlag nyfikna individer och vi vuxna vill gärna ge barnen bra levnadsvillkor. I och med det tekniska samhället vi lever i idag, får rörelsebehoven inte lika mycket utrymme som förut. Därför ligger detta ansvar på skolan och förskolan som har ansvar för barnen större delen av dagen, för att de skall trivas, bli trygga och utvecklas på ett positivt sätt. Vi upptäcker världen genom kroppen via beröring, syn, smak, lukt och hörsel. Förmågan till känsla och uppfattning gör oss till reflekterande människor med språk och identitet och skiljer sig därför från den traditionella och generellt accepterande människosynen att vi har våra kroppar. Istället är vi våra kroppar där vi prövar och lär med hela kroppen. I sin uttrycksform är kroppen menings- och betydelseskapande. Det finns en identitet mellan världen och kroppen. Vi upplever världen genom vår kroppslighet och då kroppen finns med i varje sammanhang och i samtliga situationer under dagen erhåller vi erfarenheter som sätter sig i kroppen och som vi sedan använder för att förstå världen (Jagtøien m.fl, 2002).

Fysisk aktivitet och kroppen är viktiga grundstenar till lek för barnen. Barnet verkar existera genom kroppen, erfarenheter blir förkroppsligade (Dahlberg och Taguchi, 1994). Kroppen har ett klart upplevelsevärde för barnet. Det råder ett nära samband mellan fysisk förmåga och känslan av att inte räcka till, vilket gör rörelsen till ett sätt att göra sig själv lätt att uppfatta och ett sätt där vi kan förstå andras uttryck.

2.5 Fysiska färdigheter

Eftersom barn är så uppenbart fysiskt aktiva i sitt sätt att vara, måste den fysiska och motoriska leken ägnas stor uppmärksamhet, både som upplevelse i sig själv och som grund för inläring (Jagtøien m.fl, 2002, s. 22).

Att inneha grundläggande fysiska färdigheter är viktigt med tanke på det enskilda barnets utveckling och dess förmåga att leka. Barn måste kunna delta i lek då en uteslutning från leken kan vara en stor riskfaktor i fråga om att utveckla inlärningssvårigheter, motoriska problem och beteendeproblem. Därför är det viktigt med en kroppsmedvetenhet hos barnet, då en brist på detta begränsar barnets lekmöjligheter.

Under de tidiga åren i barns uppväxt är fysisk aktivitet en förutsättning för lärande och i och med det också för utveckling. Barnet utforskar och experimenterar genom rörelser för att känna sig själv, sin plats i omgivningen samt omvärlden. En upprepande rörelse grundar en bestående föreställning i hjärnan som tillslut blir en utgångspunkt för en spontan motorisk planering när hjärnan senare mottar liknande stimuli. Rörelsen blir därefter automatiserad, vilket betyder att vi kan röra oss utan ansträngning i förhållande till omgivningen och vi kan då koncentrera tankeverksamheten kring någonting annat än att enbart utföra rörelser. En rörelse med kroppen uttrycker en färdighet. Att du hoppar, visar att du kan hoppa. Färdigheter beskrivs av Jagtøien som mer knutna till faktiska handlingar än till tankarna om själva handlingen. Färdigheten är knuten till syftet med handlingen. Praktiskt sätt innebär syftet att utveckla och upptäcka det maximala utförandet av en rörelse för att sedan lära sig utföra den. Då behöver man teoretisk kunskap om någonting, *“Knowing that”*, samt en

kunskap som är praktisk och handlar om hur, "Knowing how", för att faktiskt kunna utföra den (Jagtøien m.fl, 2002).

Dans ger ofta flera, positiva ögonblick, då vi upplever en rytmisk samvaro och kan känna ett slags flyt, både i gemenskap med andra och på egen hand. Rörelse bidrar således till positiva upplevelser där vi får uppleva en gemenskap samtidigt som vi utvecklas som individer (Jagtøien m.fl, 2002).

2.6 Uttryck genom estetisk verksamhet

Häikiö menar att estetiska läroprocesser bör göra barnet mer delaktig i sin egen lärandeprocess. Detta för att barnen får lov att uttrycka sig med hjälp av olika estetiska uttrycksformer (Häikiö, 2007).

Genom barns tidigare erfarenheter ökar förståelsen för omvärlden genom estetisk verksamhet. Olika kunskapsformer gör att lärande och kreativitet integreras i förskolan och genom ett utforskande arbetssätt får barnet tillgång att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed kan de utvecklas till självständiga människor.

Bild och skapande är en bidragande faktor till att bland annat barns fantasi utvecklas då de får uttrycka något från deras inre som de har fått erfara. Efter att barnet har gjort en bild kan det tillsammans med andra reflektera och därigenom ge uttryck för sina tankesätt. Nyfikenhet och lust utvecklas, och därmed kan även identitetsutveckling stimuleras då tilliten på den egna förmågan stärks (Braxell, 2012).

Forsberg-Ahlcrona (1991) tar vidare upp de positiva effekter som sker när barn får använda sig av sin kreativitet och fantasi genom skapande verksamhet. Hon skriver om de skapande aktiviteterna och erfarenheterna som något som ökar barnets självförtroende och insikt om egen förmåga. Det bidrar också till att träna barnets sinnen och övar barnets iakttagelse- och inlevelseförmåga. Även de motoriska färdigheterna tränas och ger faktakunskaper i spontant uppkomna situationer. Anpassar man olika kunskapsformer i förskolan så kan lärande och kreativitet integreras. Om barnen genom ett utforskande arbetssätt får tillgång att uttrycka sina tankar och åsikter får barn möjligheten att utvecklas till självständiga människor. Använder sig pedagogerna då av estetiska uttrycksformer i verksamheten kan barns lärande fördjupas och breddas (Häikiö, 2007).

Även dramatisering har ett viktigt syfte för barns olika uttryckssätt. Genom drama lär sig individen att uttrycka sina känslor i en annan kontext. Individen lär sig använda alla sina möjligheter för att stärka tilliten till sin egen förmåga genom dramatiska övningar. Därmed ökar självförtroendet och förtroendet till mötet med andra. I det mötet har individen utvecklat sin självbild (Lundqvist, 1992).

De barn som har svårt att exempelvis kommunicera med andra, kan få bättre självförtroende om de får möjligheten att agera i en teaterföreställning. Genom att de får spela teater, tränas deras händelseförlopp, sekvensering och meningsbyggnad. Dessa har då en stark betydelse för barns vidare utveckling. Även de blyga barnen kan lyftas fram genom teater då de får gå in i en roll som de själva har fått välja och kan därmed kliva ur sin blyga roll (Klerfelt & Qvarsell, 2012).

2.7 Musikalisk utveckling

Genom att arbeta med musik kan barns förmåga att interagera och förmedla utvecklas. Musiken ses som ett socialt möte mellan individerna (Saar, 2005).

Musikaliskt språkande ses som ett positivt arbetssätt då detta kan leda till upplevelser och ökar lusten samt förmågan att kunna uttrycka sig i rörelse, bild, tal och skrift (Jederlund, 2002).

Ann Granberg (1994) anser att musiken bör finnas som ett naturligt inslag i förskolan. Hon menar på att den ofta begränsas till samlingar men att den då borde vara någonting som präglar förskoleverksamheten ständigt. Vidare skriver hon att musik spelar en stor roll för barns utveckling och att det därför alltid bör användas medvetet i barns vardag. (Granberg, 1994).

2.8 Vad säger styrdokumentet?

2.8.1 FNs Barnkonvention

Artikel 31 i FNs barnkonvention menar på att *”varje barn har rätt till lek, vila och fritid”* (Unicef, 2009). Sverige undertecknade konventionen redan 1990 och i och med detta ligger det på förskolan att alla barn har rätt att få ta del av kultur såsom exempelvis musik och dans från olika länder

2.8.2 Läroplan för förskolan

Som tidigare nämnts i inledningen skall förskolan sträva efter att använda sig av estetiska uttrycksformer för att främja barns lärande. Det är då viktigt att pedagogerna introducerar barnen dessa aktiviteter och att man utnyttjar olika material som barn får ta del av. En stor del av läroplanen menar på att förskolan har ett stort ansvar för utveckling och lärande för barn, exempelvis deras kroppsuppfattning och motorik. Även erfarenheter i många olika uttrycksformer skapande med hjälp av olika material och redskap (Skolverket, 2011).

2.8.3 Statens offentliga utredningar, SOU

Genom att förskolan har en öppen och tillåtande miljö där det egna skapandet uppmuntras, är det en viktig utgångspunkt för barnen. Detta menar Statens Offentliga Utredningar (SOU 1997:157) där det också nämns att barns rätt till skapande måste finnas och utvecklas i förskolans verksamhet. Denna utredning uttrycker vidare hur viktigt det är att barn tidigt ser sig själva som egna individer där de kan uttrycka idéer samt upplevelser bland annat. Dessutom bör de också få möjlighet att lära sig att kunna tolka andras idéer. När barn uttrycker sig i estetiska former aktiveras samma tankeprocess som när barn försöker lösa matematiska problem. Detta visar på att barns skapande också är deras lärande (SOU 1997:157).

3. Teoretisk anknytning

I detta kapitel skriver vi om det sociokulturella perspektivet, vilket är det perspektivet som vi har utgått ifrån i vår undersökning. Fortsatt nämner vi Vygotskijs, Fröbels, Deweys och Freinets syn på det estetiska lärandet.

3.1 Ett sociokulturellt perspektiv

Det sociokulturella perspektivet lägger vikt på att barn föds in i en social värld. Barnet formas av de kulturella och historiska processer som fanns före födelsen och kommer finnas efter deras död (Hundeide, 2006). Barnet ska betraktas som sociala människor och de ska med hjälp av trygga pedagoger introduceras in i en gemenskap med andra. Utvecklingen för barnet är både spontan och driven. Dysthe (2003) nämner inläring ur ett sociokulturellt perspektiv. Hon hävdar att samspel och lärande är sammankopplade med varandra och båda delar behövs för att ge barnen en bra grund i förskolan.

Enligt Vygotskij (2010) är samspel och kommunikation en förutsättning för lärande. Vygotskij anser att lärande inte är någonting individuellt utan både lärande och utveckling sker i ett socialt samspel och genom aktiv samverkan. Nordahl & Skappel Misund (1998) nämner att Vygotskijs utvecklingsteori bygger på det sociala samspelet och interaktion med andra som bas för inläring. Han menar att vi redan från födseln, befinner oss i en social kontext tillsammans med andra människor, och det är så vi lär oss att känslor och förnuft hör ihop (Vygotskij, 2010).

Även Friedrich Fröbel lägger stor vikt på aktivitet och skapande i inläringssituationer. Wallström (1992) lyfter fram Fröbel som var en tidig förespråkare och menar att leken och skapandet är en viktig del i elevers inläringssmiljö. Han skiljer inte på arbete, lek och skapande, vilket tydliggörs i hans pedagogik. Wallström förklarar Fröbels pedagogiska syn; *”Arbete kan övergå i lek och skapande och tvärtom. Han uppvärderade leken och jämställde den med olika konstformer”* (Wallström, 1992, sid. 29).

Genom en sociokulturell syn på lärarrollen får läraren en aktiv roll när det gäller att motivera och inspirera barn. Det är också viktigt att pedagogen framhåller sin egna insats och skapar situationer där man utmanar barns lärande (Klerfelt & Qvarsell, 2012).

3.2 Vygotskijs lek och kreativitetsteori

Dysthe (2003) nämner att Vygotskij menar att för att kunna utvecklas optimalt behöver människan sin sociala omgivning. Han talar om *”den närmaste utvecklingszonen”*, det man kan göra med eller utan hjälp. Om ett barn, tillsammans med ett annat mer kunnigt barn eller vuxen, tar hjälp av varandra för att lösa avancerade uppgifter, menar Vygotskij att de lär sig problemlösning och samtidigt får övning i sociala sammanhang.

Vygotskij (2010) förespråkar leken som en viktig aspekt i barnets fortsatta utveckling, just för att leken är en grund för det spontana lärandet. Genom leken utvecklas barn socialt, känslomässigt, motoriskt och intellektuellt. De lär sig att ta olika roller, det sociala samspelet, turtagande och konflikthantering. Dessa faktorer är väsentliga för att individens självkänedom skall kunna utvecklas. Läroplanen menar också att leken för sig själv är en uttrycksform inom det estetiska (Skolverket, 2011).

Vi utvecklar vår fantasi genom de erfarenheter vi skapar oss. Ju större erfarenhet vi har, desto mer fantasi kan vi relatera till den erfarenheten. Därför menar Vygotskij (2010) att ett barns fantasiförråd är fattigare än en vuxens, eftersom den vuxne har ett rikare förråd av erfarenhet.

Därför är det viktigt att barn får möjlighet att skaffa sig erfarenheter för att utveckla fantasin. Det som berör och det som engagerar, är vad estetik handlar om. Det ger barn möjligheter att fantisera, skapa föreställningar och ge möjlighet till uttryck (Klerfelt & Qvarsell, 2012).

3.3 John Dewey

Medan Vygotskij nämner att socialt samspel är den viktigaste komponenten för lärande, menar John Dewey att grunden för all inläring har sin vikt på själva aktiviteten. Dewey myntade begreppet ”Learning by doing” och med det menar han att lärande endast kan fås genom aktivitet. Han förespråkar ett aktivt deltagande snarare än ett passivt, då han menar att det passiva deltagandet leder till ett mindre produktivt vetande (Dysthe, 2003). Även den franske pedagogen Célestin Freinet (1996) menar som Dewey, att aktiviteten är en viktig del av läroprocessen. Freinet betonar att barn har rätt att utveckla sin fantasi, skaparlust, nyfikenhet och lust att lära. Enligt honom lär sig barnet bäst genom att de får arbeta efter lust och förmåga (Isaksson, 1996).

3.4 De multipla intelligenserna

Howard Gardner är en amerikansk professor inom psykologi som har tagit fram en teoretisk utveckling om multipla intelligenser. Hans tes är att de olika intelligenserna är indelade i sju olika intelligensområden som gynnar den kognitiva utvecklingen hos barn. Gardner menar att dessa olika intelligenser innehar flera grundläggande färdigheter som stimuleras i tidig ålder. I boken ”de sju intelligenserna” (1994) sammanställer Gardner dessa olika förmågor och kunskaper och visar på potentialen och förmågorna som finns inom dessa olika intelligenser. Dessa intelligenser är enligt Gardner (1994) viktiga för att vidareutveckla barns inläring. Vi valde att stapla upp intelligenserna efter varandra i tur och ordning. Men här beskriver vi hur de sammanfogar varandras inläring. Musikalisk intelligens stimulerar den logisk-matematiska intelligensen som utvecklar en socialintelligens. Genom samtal med andra utvecklas individens självinsikt eller intuitiva intelligens.

Den spatiala intelligensen stimulerar den lingvistiska intelligensen och genom den kroppslig-kinestetiska intelligensen kan individen lära genom de övriga intelligenserna.

Alla intelligenser fyller sitt syfte. De har alla en bärande roll för att stimulera vidareutveckling och inom de estetiska läroprocesserna har de här intelligenserna en plats att fylla.

Vi kommer här kortfattat att redovisa de sju olika intelligenserna.

Den lingvistiska och den logisk-matematiska intelligensen, är två intelligenser som kommer utifrån den traditionella skolan. Gardner menade att detta synsätt behövde vidgas och ville därför utforma ytterligare fem intelligenser för att betona att människan innehar fler kunskapsområden än dessa två (Gardner, 1994).

Lingvistisk intelligens: innebär att personen som besitter denna intelligens har en hög kunskap inom läs och skriv-temat och har god kunskap att kommunicera via ord.

Logisk-matematisk intelligens: en väl utvecklad logisk-matematisk intelligens ter sig på ett sätt där personen tänker i logiska och systematiska strukturer.

Självinsikt eller intuitiv intelligens: personer som har denna intelligens har en tydligare utvecklad självinsikt och kan medvetet arbeta med sina tankar och därmed utveckla en god självkänsla.

Spatial intelligens: En hög spatial intelligens förmåga innebär att se och tänka i bilder och använder detta i sitt sätt uttrycka sig. Såväl som i ord och i tankeverksamheten används

metaforer ofta. Bilder används för att minnas och är då även duktig på att avläsa kartor och diagram. Urskiljningen av färger är också god. En utvecklad spatial intelligens innebär att det visuella sinnet tar in de olika intryck som stöts på.

Musikalisk intelligens: Personer med en väl utvecklad känsla för musik. Urskiljningen av toner, rytm, musikalisk uppbyggnad och klangfärg är mer utvecklad än hos de som inte besitter intelligensen. Den auditiva sinneskanalen är hos denna person extra utvecklad vilket menas att hörseln är ett verktyg för att ta in olika sinnesintryck. Förmågan att urskilja ljud, skarpa och låga är också välutvecklad.

Kroppslig-kinestetisk intelligens: En av de intelligenserna som har lägst rang i samhället då det är många som har en underutvecklad kroppslig- kinestetisk intelligens. Intelligensen innebär att man har en god kroppskänedom där reflexer och balans är väl utvecklade. Dessa personer lär sig genom de praktiska handlingar som de utövar och minns med kroppen. Välbalanserade rörelser och god hållning är också en tydlig faktor hos en person med en kroppslig-kinestetisk intelligens.

Social intelligens: Social intelligens innebär att man har en god utvecklad förmåga att socialisera med andra individer. Personer med en social intelligens kan avläsa, tolka signaler och kan interagera med andra på ett naturligt sätt. Kroppsspråket är utvecklat och kan användas för att möta en situation. Oftast trivs dessa personer med andra människor och har goda förmågor till samarbete.

Dessa sju intelligenser är alltså enligt Gardner en översikt på hur olika vi människor är och hur vi lagrar information och inläring på olika sätt. Detta beror på vår omgivning, vår uppväxt och den kulturella sfär vi befinner oss i. Nu ska man inte tänka att det endast finns en intelligens för varje individ, vi har lite av alla intelligenser i oss och detta menar Gardner gör barn till duktiga inlärare.

4. Metod

I detta kapitel kommer vi att presentera vilka metoder vi har använt oss av för att komma fram till vårt resultat. Vi kommer också att beskriva studiens validitet och reliabilitet samt etik.

4.1 Val av metod

Vi har valt att använda en kvalitativ undersökningsmetod genom parintervjuer som blivit inspirerade av fokusgruppsintervjuer. Med fokusgruppsintervju menas att gruppen, som i vårt fall blev ett par på förskolorna, är sammansatta utifrån ett tydligt syfte. Sedan samtalar pedagogerna om ett givet tema (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud, 2010). I vårt fall var detta syfte att få en inblick i hur estetiska aktiviteter bidrar till barns lärande enligt pedagogerna vi intervjuade. Då vi endast satt med två respondenter blev det en parintervju istället. Vi hade också en tydlig samtalsledare som styrde diskussionen. Detta för att vi ville ha en öppen diskussion, men samtidigt ha kvar fokus på vårt tema. Enligt Esaiasson m.fl (2010) får man vid en fokusintervju fram hur pedagogerna tillsammans tänker kring ett visst fenomen. Alltså får pedagogerna tillsammans sitta ned och reflektera samt diskutera fram deras åsikter.

Denna metod har dock även en negativ aspekt genom att man inte kan uttala sig generellt om olika grupper. Esaiasson m.fl (2010) menar att det handlar om att utforska förekomsten av olika förhållningssätt, i vårt fall vad de anser och hur de ser på estetiska aktiviteter för att utveckla barns lärande.

Varför vi valde att använda oss av kvalitativa intervjuer var av den enkla anledningen att kunna skapa en bra diskussion där vi kunde ställa fler följdfrågor under intervjuens gång. Det är lättare att reda ut missförstånd som kan dyka upp under intervjun och frågorna kan omformuleras och tas i annan ordning, för att anpassas efter diskussionen (Denscombe, 2009).

4.2 Urval

Vi har valt att utgå ifrån två förskolor för att kunna jämföra och få fler aspekter på det estetiska lärandet. Vi valde medvetet att välja två olika förskolor där den ena är en förskola där de medvetet jobbar med estetiska aktiviteter, medan den andra inte har något tydligt förhållningssätt till den estetiska verksamheten. Den första skolan vi besökte var förskolan som jobbade med estetisk verksamhet på ett medvetet sätt, denna skola hittade vi via kommunens hemsida där olika förskolor finns listade i alfabetisk ordning. Den andra skolan fick vi via personliga kontakter då vi inte fann någon förskola som ville delta.

4.3 Tillvägagångssätt

Vi började med att skicka ut enkäter till alla förskolor vi kunde hitta i Göteborg. Efter cirka en vecka utan svar på enkäterna, beslöt vi oss för att rådfråga vår handledare. Han råde oss att istället använda oss av fokusgruppsintervjuer och vanliga samtalsintervjuer då vi skulle få ut mer material. Därefter mejlade vi återigen ut cirka 70 förfrågningar angående både samtalsintervjuer och fokusgruppsintervju istället. Vi fick då svar av vår första förskola som gärna ville delta i vår fokusgruppsintervju då de fann ämnet intressant. Då inga andra förskolor verkade intresserade av att delta, valde vi att istället enbart fokusera på fokusgruppsintervjuer för att få ut så mycket som möjligt.

Vårt syfte var att jämföra två förskolor och då vi inte fick svar via mejlkontakt så bestämde vi oss för att ta kontakt personligen istället. Därigenom fick vi vår andra förskola.

Dagen innan intervjun skickade vi ut frågorna till de som ville delta. Detta för att de skulle kunna förbereda sig och fokusera på vårt ämne. Intervjuerna genomfördes under cirka en

timma, ute på informanternas arbetsplats i ett enskilt rum. Detta för att inte störa verksamheten. Innan vi började vår intervju meddelade vi informanterna att vi skulle spela in samtalet och även att vi skulle fingera namnen. En av oss höll sedan i intervjun genom att vara samtalsledare och ställa frågorna som vi bestämt oss för att använda. De andra två skötte ljudinspelningen som gjordes med två mobiler då vi ville ha en extra ifall det skulle gå fel med den ena mobilen. De kom även med följdfrågor om det behövdes. Vi spelade in samtalet för att verkligen få med allt som sades och transkriberade dem efteråt. Denscombe (2009) menar att det finns en fördel med ljudinspelning då man kan gå tillbaka och lyssna på materialet igen för att få med alla detaljer. Även Kvale (1997) menar att det är mycket bra att spela in intervjun då det är lättare för hela gruppen att koncentrera sig på ämnet och dynamiken i intervjun.

Vi inledde intervjun med att förklara vad vårt syfte med besöket var och vilka vi var. Vi utgick från fyra huvudfrågor som vi tyckte sammanfattade vårt tema bra. Dessa fyra frågor är följande:

- Vad kan ni om estetiska läroprocesser? Vad är estetik för er?
- Hur försöker ni i arbetslaget att använda de estetiska läroprocesserna?
- Varför vill ni använda er av de estetiska läroprocesserna? Anser ni att det är viktigt?
- Vad tror ni att man kan uppnå genom de estetiska läroprocesserna? Gynnar det vidareutveckling?

Dessa frågor hittade vi i boken ”kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken”, Klerfelt och Qvarsell (2012).

Frågorna var likadana oberoende på förskola. Då vi satt med två respondenter, fick båda pedagoger först svara på frågan och sen diskutera tillsammans.

4.4 Validitet och reliabilitet

Validitet innebär att man mäter det som man utsäger sig för att mäta. Reliabilitet är själva noggrannheten i mätningen. Generaliseringen i att göra en studie på en relativt begränsad kvalitativ studie blir då att validiteten inte är speciellt hög.

Validiteten i vår studie är god då våra intervjufrågor omfattade vårt syfte samt vår problemformulering på ett bra sätt. Vi har också en relativt hög reliabilitet då vi har varit mycket noggranna när vi transkriberade intervjuerna och skrivit ut citaten som vi ansågs vara relevanta för arbetet, ordagrant i studien.

4.5 Etik

Innan vi gjorde våra intervjuer var vi noga med att informera respondenterna på förskolorna om vårt syfte och ämnet vi skrev om. Vi mailade ut de frågor vi utgick ifrån i relevant mån om tid så att pedagogerna skulle ha god tid på sig för att läsa in sig på frågorna.

Pedagogerna gav också sina godkännanden för delta i undersökningen och vi meddelade de att intervjun sker med inspelnings apparatur och den endast används för studiens syfte och sedan raderas efter transkribering och att namnen vi använder i arbetet är fingerade och förskolorna är oidentifierbara. Vi ger de också möjlighet att frivilligt delta och kan avstå från intervjun när det behagas.

4.4 Bearbetning av material

Vi lyssnade igenom intervjuerna ett flertal gånger för att därefter sätta oss och transkribera dessa. Ljudinspelningarna har raderats efter att de har transkriberats och i vår uppsats är namnen fingerade och personerna samt förskolorna oidentifierbara. Vi lyssnade på våra inspelningar ett flertal gånger för att få fram relevanta rubriker till vårt resultat. Vi läste även transkriberingen ett antal gånger och fick därigenom fram skillnader och likheter i de båda intervjuerna. Dessa likheter och skillnader använde vi sedan för att lättare få svar på våra frågeställningar.

5. Resultatredovisning

I detta avsnitt behandlar vi resultaten av våra två fokusgruppsintervjuer. Vi börjar genom att presentera resultatet från den första förskolan som efterföljs av en analys med hjälp av vår tidigare teoretiska anknytning, därefter gör vi detsamma med den andra förskolan. Avslutningsvis analyserar vi skillnader och likheter som kom fram under intervjuerna.

5.1 Idas och Annas syn på vikten av estetiska läroprocesser

Ida och Anna är båda förskollärare på Humlan och har jobbat på samma avdelning en längre period. De har båda ett genuint intresse av estetik och det märks att detta ligger dem varmt om hjärtat när de talar om ämnet. Anna och Ida har båda gått en Reggio Emilio utbildning. Tanken med den pedagogiken är att barnet skall utveckla sina möjligheter till uttryck. Förhållningssättet är att arbeta mot barnets så kallade 100 språk. Pedagogikens metod är värderings- och påverkansfri och istället låta barnet uttrycka sig på det sätt som det spontant känner. Lekmaterial som används är sällan färdigställda. När ett barn leker med bilar, dockor eller pussel finns det endast ett givet sätt att leka, men Reggio Emilia jobbar med andra material som gör att barnet får möjlighet att använda sin fantasi (Wallin, 1999).

De beskriver de estetiska läroprocesserna som att ge barn flera språk. Båda pedagogerna tycker det är väldigt viktigt att använda sig av detta just för att barnen är olika. De lär sig på olika sätt och genom att ge dem fler uttryckssätt, får de större möjlighet att lära sig på sina egna villkor. Anna menar också att man jobbar med känslor på ett annat sätt än i den vanliga verksamheten. Vidare berättade Anna att pedagogerna på deras verksamhet jobbar mycket med naturen och att de tänker på att använda det skapande i dans, lek och sång när de är utomhus. Anna tycker att det är viktigt att alla sinnen får vara med då hon tror att man lär med hela kroppen, och även att vi uttrycker både känslor och samspel genom estetiska läroprocesser. Hon menar också på att hela läroplanen omfattar skapande processer.

Ida tycker att det skulle bli väldigt konstigt utan estetiska läroprocesser och att hon inte kan tänka sig att jobba utan dessa. Båda fortsätter samtidigt att det skulle bli väldigt tomt för barnen då de menar att barn är som ett vitt papper som ska fyllas. De säger även att det är viktigt att pedagoger lyssnar, går bredvid och är barnens medupptäckare i vardagen. Båda tror starkt på att estetiska läroprocesser gynnar utvecklingen hos barn. Anna pekar också på att det stärker deras självkänsla, att alla barn duger som de är, även om de inte lyckas göra uppgiften som någon förväntar sig att de ska göra. De menar att det inte finns några rätt eller fel inom estetik. Ida förklarar också att det är en fördel att använda sig av de estetiska läroprocesser då alla barn kommer till sin rätt genom dessa olika uttrycksformer. Anna nämner att hon tycker att det lustfyllda lärandet kommer spontant och att man bör fånga upp vardagen och Ida fortsätter med att både grov och finmotorik är viktigt att tänka på.

5.2 Intervjuanalys av Ida och Anna

5.2.1 Reggio Emilia och arbetet med estetiska läroprocesser

Anna och Ida inspireras mycket av Reggio Emilia. Detta märks genom deras samtliga svar. De pratar mycket om barns möjlighet till 100 språk, som är ett av många huvudteman inom Reggio Emilia-pedagogiken. De anser att de estetiska läroprocesserna är viktiga för att ge barnen möjligheter till att utveckla sina hundra språk till exempel deras uttryck genom känslor. Detta påpekar också Aulin-Gråhamn, (2004) som någonting viktigt då barn får stöd till att arbeta med sina känslor samt bearbeta konflikter och dilemman genom det estetiska.

5.2.2 Estetiska läroprocesser utvecklar barns självkänsla

Gardner (1994) skriver om de sju intelligenserna och framförallt i detta sammanhang den sociala samt den självinsikt - intuitiva intelligensen. Genom den sociala intelligensen hjälps individen att tolka signaler och lär sig avläsa kroppsspråk och genom självinsikt – intuitiva intelligensen ger en utvecklad självinsikt som gör att man medvetet kan arbeta med sina tankar samt få en god självkänsla. Detta anser också Anna och Ida vara en viktig anledning till att jobba med estetiska läroprocesser. Genom estetiska läroprocesser menar Anna att:

det stärker deras självkänsla inte bara självförtroendet utan självkänslan, jag duger även om jag inte lyckas göra precis det som någon förväntar sig av mig, utan jag har kanske något annat att erbjuda. Jag duger precis som jag är och jag kan visa och förmedla det eller jag kan ta in utav andra, att det blir ett samspel i dom här olika processerna.

5.2.3 Barns sinnen utvecklas med hjälp av estetiska aktiviteter

Genom att barn får använda sig av fantasi och kreativitet genom skapande verksamhet så tränar man barns sinnen och hjälper barn att öva på sin iakttagelse- och inlevelseförmåga menar Forsberg-Ahlcrona (1991). Anna och Ida tycker att det är viktigt att arbeta med estetik i förskolan då det stimulerar barns alla sinnen och de får hjälp att sätta ord på de sinnesintryck som de stöter på.

jag menar barn är ju olika lika väl som vi vuxna. Så det innebär att man alltså lär sig på många olika sätt och barn också ska få möjlighet att lära sig på en himla massa olika sätt.

Anna och Ida menar att det är viktigt att alla sinnen får vara med där barnen får uttrycka känslor och lära sig att samspela.

Ida påpekar att om man inte skulle jobba med de estetiska läroprocesserna skulle det kännas väldigt tomt. Fortsatt menar hon att barn är som ett blankt pappersark som pedagogen fyller med erfarenheter och Anna håller med och säger att utan estetiken blir det; *”Väldigt platt för barnen också just det här vita pappret som är liksom man bara jobbar med ett barn som vi fyller istället för att tro på att barnen har, att vi lyssnar in dom, att vi går brevid, att vara deras medupptäckare och se vad är intressant just nu.”* Detta påpekar även Häikiö (2007) som anser att barn får tillgång till att uttrycka sina åsikter och tankar genom en utforskande arbetsform och då får de också möjligheten att utvecklas till självständiga människor.

Ida avslutar med att säga följande:

Allting är ju liksom en väv. Och sen är det ju liksom upp till oss pedagoger då och plocka ut. För jag menar barnen.. Barn är barn, dom gör det dom vill och vad vi tänker att vi menar att dom ska göra. Sen är det upp till oss då o verkligen se alla dom här, att vi får in alla läroplanens bitar i det vi gör.

5.3 Pedagogerna Linda och Iris syn på estetiska läroprocesser för barns lärande

Iris är en barnskötare som jobbat på Elefanten i mer än sex år. Linda är en relativt nyutexaminerad förskollärare med inriktning musik och har jobbat på Elefanten i ett och ett halvt år. Iris och Linda jobbar på samma förskola, men på olika avdelningar. Under intervjun märker vi att dessa två pedagoger har lite olika åsikter och tankar kring estetik, men de verkar tycka om att arbeta med det.

De använder estetiska läroprocesser dagligen i hela verksamheten. Skapande använder de sig mest av, men även rytmik och sång förekommer. Lindas avdelning har grupper som turas om att ha skapande verksamhet där de ofta målar. Sen har de en grupp som jobbar med lera och en annan grupp som har rytmik.

Iris nämner att de har jultema nu under julen, då barnen får skapa mycket julsaker. Hon tycker det är viktigt att arbeta med det estetiska då hon menar att barn lär sig mycket när de använder kroppen och skapar själva. Vidare tillägger hon att barnen är för små för att enbart sitta och lyssna. Iris anser även att man får in många olika moment. Barnen kan träna på både fin- och grovmotorik.

Linda betonar att barnen har uttryckt stor glädje för skapandet och de gillar att komma på saker som de vill göra. Hon har haft mycket färglära och tränat på finmotoriken med hjälp av att klippa och klistra. Iris tycker att det estetiska sätter en grund för barnen. Det lär dem att tänka, använda fantasin och använda sin kropp. Hon säger även att leken är den viktigaste delen för barn då det är det som är roligt. Genom leken lär barn sig mest, menar hon. Vidare säger hon att det är lätt att fastna i ett mönster där man inte använder det estetiska medvetet.

Pedagogerna har inte bara en styrd verksamhet, utan ibland får barnen själva ta av material som finns och skapa det de vill. Det finns också ett stort intresse för skapande inom hela förskoleverksamheten, enligt Linda.

Under intervjuens gång uppmärksammades att Iris och Linda saknar ett tydligt syfte med sitt arbete inom de estetiska aktiviteterna, men Linda har relativt mycket kunskap om ämnena som hon tolkar som bild, form, rytmik och skapande.

5.4 Intervjuanalys av Linda och Iris

5.4.1 Bild och skapande som gynnar lärande

Skapandet igenom bild har en stor betydelse i Lindas och Iris verksamhet där de tar hänsyn till läroplanens mål. Pedagogerna använder estetiska läroprocesser på ett relativt styrt sätt. De har dagligen grupper där en grupp har bild och skapande samtidigt som den andra har musik och rytmik. *“Det använder man ju dagligen, med skapande är ju nånting man använder väldigt mycket, eh, samlingar har man ju också och då har man ju rytmik, rörelsesånger”*. Braxell (2012) menar att bild och skapande är en medverkande faktor för att bland annat utveckla ett barns fantasi. De får med hjälp av bilden och skapandet hjälp att uttrycka någonting som de tidigare fått erfara.

5.4.2 Estetiska läroprocesser gynnar barns motoriska förmåga

Forsberg-Ahlcrona menar att genom skapande aktiviteter tränar man upp sina motoriska färdigheter. Linda och Iris lägger vikten vid att det skall vara roligt för barnen och att de ska få skapa själva. Genom eget skapande med hjälp av bild och form kan man föra in många olika moment, till exempel både grov och finmotorik genom att klippa och klistra. Iris menar att man får in många olika läroprocesser; *”Dom lär sig mycket, man får in väldigt mycket, många olika moment med motorik och både fin och grovmotorik, allt möjligt.”* Linda fortsätter att beskriva barnens lärande; *”Blanda färger och så har vi använt ganska mycket, färglära och ah, ah men klippa och klistra och det är ju finmotorik och massa sånt där.”*

5.4.3 Lärande genom lek

De estetiska läroprocesserna sätter en grund för barnen till att tänka, använda kroppen samt sin fantasi menar Iris och Linda. De anser att barns lärande genom lek är det som är viktigast då det är det som är roligt som fastnar hos barnen. Enligt Vygotskij (2010) är leken en stor del av barnets lärande. Då lärandet sätts i ett annat sammanhang i leken. I Barnkonventionen artikel 31 står det också hur alla barn har rätt till lek, vilket är viktigt då det ger barnen ett lustfyllt lärande.

5.5 Analys av likheter och skillnader i intervjuerna

De intervjuer som har genomförts kunde man se stora skillnader i. Nedan följer en analys av de likheter och skillnader som uppmärksammats.

5.5.1 Estetiska läroprocesser hjälper barn att lära

Alla fyra pedagoger anser att man lär med hela kroppen liksom Jagtøien (2002) som skriver om kroppen som ett verktyg där kroppen bidrar till att stimulera känslor och det personliga uttrycket. Följande pedagoger menar på att det är extremt viktigt för barns vidareutveckling. Anna och Ida anser att barns självkänsla stärks, att de får känslan att duga som de är och med hjälp av estetiska processer får de möjligheten att visa vad de kan och de får även se vad andra kan samtidigt som de får lära genom samspel. De nämner också att estetik är bra på så sätt att det inte finns några rätt eller fel, vilket också Aulin-Gråhamn (2004) menar, då estetik är någonting som tolkas och upplevs på individens egna sätt. Även Dahlberg och Taguschi (1994) menar på att rörelsen är ett sätt för att lättare bli uppfattad och där vi kan förstå andras uttryck enklare och skriver att det finns ett nära samband mellan känslan av att inte räckta till och den fysiska förmågan.

Vidare menar Ida att det är en fördel att använda sig av estetiska läroprocesser då alla barn kan något och alla barn får komma till sin rätt då man använder sig av alla uttrycksformer och får in både matematik, språk samt alla sinnesintryck i detta. De tycker det är viktigt att fånga upp det som händer och låta det vara spontant och lekfullt. Dahlberg och Taguchi (1994) menar att kroppen är ett verktyg för barnet för att uppleva sin omvärld. Kroppen är en viktig grundpelare för att barnet skall få möjlighet att upptäcka dessa upplevelser.

5.5.2 Förskolornas arbetssätt med estetiska läroprocesser

Det var tydliga kontraster mellan pedagogerna när de talade om ämnet. Pedagogerna på Humlan kändes genuint intresserade av ämnet och var väldigt engagerade under intervjun. Det märktes tydligt att det var viktigt för dem i deras verksamhet att använda estetiska läroprocesser och detta var någonting de höll varmt om hjärtat. Intervjudiskussionen gick enkelt då pedagogerna diskuterade med varandra utan att samtalsledarna behövde leda samtalet eller fokusera tillbaka på ämnet. Estetiska läroprocesser är välbekant i deras verksamhet och detta både syntes och kändes. De använde de estetiska uttrycksformerna på ett medvetet sätt där deras syn på estetiska läroprocesser är rotat i deras förhållningssätt. Deras verksamhet är i stora delar av pedagogiken medveten. I många situationer kopplar de samman det dem gör med det estetiska och de har stor kunskap kring hur man bör använda estetik för att göra den värdefull för barnen. Detta kan kopplas ihop med det Aulin-Gråhamn skriver om; det är inte att man använder estetiken, utan hur man arbetar med det (Aulin-Gråhamn, 2003).

Pedagogerna på Elefanten upplevdes vara mer slutna om ämnet. Intervjun tolkades som att de ville använda estetiska aktiviteter mer medvetet men att det inte föll sig naturligt. De hade inte utvecklat en naturlig fallenhet för mer än det skapande inom verksamheten. Deras svar var inte så utvecklade, utan blev koncisa.

5.5.3 Estetiska läroprocesser i praktiken

På grund av de stora skillnaderna i intervjuerna, uppfattades det som om att pedagogerna på Elefanten utmålade och romantiserade ämnet estetik. De visade inget djupare intresse för estetiska läroprocesser och detta märks i de korta svaren som gavs under intervjun.

Med tanke på att pedagogerna på förskolan Elefanten hade mycket åsikter kring estetiska läroprocesser men inte använde det i så stor omfattning som de verkade vilja, utan mest använde sig av skapande genom bild och form, så kan man jämföra med vad Klerfelt & Qvarsell (2012) menar, det vill säga att det är relativt enkelt att ha en uppfattning kring estetiska ämnen, men det är svårare att faktiskt praktisera det inom verksamheten.

5.5.4 Estetik som stöd i verksamheten

Iris och Linda på Elefantens förskola använde estetik på ett integrerat sätt genom att de använder estetik som ett hjälpmedel inom deras verksamhet. Detta sätt benämner Saar (2005) som en svag estetik. Pedagogerna på Humlan använde sig däremot både av stark och svag estetik, då de använder estetiken både integrerat som ett verktyg och genom att ge ny kunskap till barnen med hjälp av estetiska läroprocesser, vilket är den starka estetiken enligt Saar (2005). Aulin-Gråhamn (2003) understryker vikten att arbeta med estetik i förskolan, då estetiken inte innehar något rätt eller fel utan upplevs på sitt eget sätt vilket Humlans pedagoger betonade. Dessa menar också att det sociala mötet är viktigt för att barnen skall få ta del av andra barns kunskap och erfarenheter.

Sammanfattningsvis har de båda förskolorna en stor förståelse i vikten av att använda sig av estetiska läroprocesser. Respektive pedagoger menar att estetiska läroprocesser gynnar barns lärande men pedagogerna på Humlan arbetar mer etablerat med estetik medan pedagogerna på Elefanten inte jobbar lika omfattande med ämnet.

I denna studie tas hänsyn till att pedagogerna på Humlan arbetat ihop under en längre period och arbetar på samma avdelning och har därför ett nära arbete med samma ideologi. Pedagogerna på Elefanten däremot jobbar på olika avdelningar och den ena av pedagogerna är nyexaminerad sen 1,5 år tillbaka och är ny i verksamheten medan den andra jobbat i verksamheten i 6 år. Detta gör att de inte samarbetar på ett naturligt sätt som förskolan Humlan gör och inte heller det samspelet som pedagogerna på Humlan hade.

6. Diskussion

Syftet med vårt arbete har varit att undersöka estetikens viktiga roll för barns utveckling. Vår tanke med examensarbetet var att granska hur estetiska läroprocesser används inom förskolan. Även om det används medvetet och har ett tydligt syfte. Vi ville ge en bild av hur viktigt det är att använda estetiska läroprocesser för att hjälpa barn att utveckla bland annat kroppsuppfattning, socialt samspel, motorik samt att stärka deras självkänsla och identitet. Vi ville också veta vad olika pedagoger tycker och tänker om olika estetiska läroprocesser. Vi känner att vår frågeställning har blivit besvarad. Under diskussionsdelen redogör vi vårt resultat. Med tanke på att vi endast fått tillgång till två intervjuer har vi därför svårt att säga generellt hur det används inom förskolan, utan detta är enbart vår slutsats utifrån de kvalitativa intervjuer som vi har gjort. Med hjälp av de två intervjuer vi genomförde på de olika förskolorna, har vi fått se olika synsätt på hur de estetiska läroprocesserna används.

6.1 Resultatdiskussion

Pedagogerna på förskolan Elefanten beskrev estetik mycket utifrån skapande av bild och form, vilket är den all dagliga uppfattningen kring ordet konst. Dock skriver Paulsen (1996) att ordet estetik betyder "kunskap man får genom sinnen" vilket vi anser inte kopplas ihop med enbart konst. Däremot är bild och skapande en viktig grund för att bland annat barns fantasiska utvecklas (Braxell, 2012).

Fortsättningsvis beskrivs också estetik som en kunskapsform där bilder förstås och där vi kan få en uppfattning kring sammanhang och helheter där konsten mer och mer kommer in under det estetiska (Wester m.fl, 2003). Estetisk aktivitet var viktig för pedagogerna i våra intervjuer. Båda förskolorna betonade detta och vi har samma syn på att barns inlärning sker på olika sätt. Gardner (1994) nämner de sju grundläggande intelligenserna och deras olika innebörd för att stimulera inlärning. Han menar att alla intelligenser fyller sitt syfte och att de estetiska läroprocesserna i allra högsta grad har en del i detta. Därför är det viktigt att ha en medveten estetisk verksamhet inom förskolan.

I vår undersökning framkom det att de båda förskolorna vi besökte och intervjuade använder sig av estetiska läroprocesser men av olika slag. Medan Humlans pedagoger medvetet använde sig av de estetiska processerna hade de också en tanke att hela tiden koppla tillbaka det dem gjorde till både läroplan och till barnens utveckling.

Pedagogerna på Humlan använde estetik som en röd tråd genom hela sin vardag. Det kopplade ihop sin utomhusverksamhet, sina samlingar och allt som de gjorde under dagen till någonting estetiskt för att ge barnen en meningsfull och lustfylld vardag. Att erfar olika uttrycksformer är viktigt enligt Aulin-Gråhamn (2003) som menar att det estetiska bör ha ett tydligt syfte som leder barnen till ett personligt uttryck där de får hjälp att säga vad de vill, samt få in det varierande lärandet inom bland annat historia och matematik, med hjälp av estetik.

Pedagogerna på Elefanten använder sig av estetiska läroprocesser, men vi uppfattade det som att de inte gjorde det på ett medvetet sätt eller ens på olika sätt. Istället hade de riktat in sig på det som de var säkra på, det vill säga skapande genom bild. Däremot är det inget negativt då barns skapande också är deras lärande (SOU 1997:157). För att pedagogerna ska känna sig trygga och veta varför och hur de ska arbeta med estetik för att gynna barns vidareutveckling, anser vi att de kanske hade behövt mer kunskap om de andra estetiska processerna. Detta för att de då kan variera formerna för barnen för att ge dem en djupare grund och mer uttrycksformer. Detta menar även Lindgren (2006) som nämner arbetet med estetik som svårt att tyda, då estetik är individanpassat och det inte finns ett likadant givet svar för alla barn. Efter intervjun fick vi chans att samtala med barnen som berättade att de ofta fick leka

dansstopp. Vi vet nu inte i hur stor utsträckning de använde sig av detta, men utifrån intervjun då de inte talade om rytmiken som användes utan mer om bilden så uppfattade vi det som att dans och rytmik inte användes medvetet. Hur hjälper då detta barns utveckling? Jagtøien (2002) menar att dans och rörelse ger barn positiva upplevelser och därför är det bra att använda sig av till exempel dansstopp i verksamheten, men det är viktigt att finna en balans mellan lek och det faktiska, det meningsfulla lärandet genom rörelse. Världen upptäcks genom kroppen med hjälp av våra olika sinnen och kroppen är genom sin uttrycksform menings- och betydelseskapande. Fortsatt menar Jagtøien (2002) att man behöver ha grundläggande fysiska färdigheter för att kunna leka och får man en kroppsmedvetenhet tidigt så utvecklar man barnets lekmöjligheter samt fortsatta utveckling. Även Lindgren (2006) menar att lek och kreativitet är av stor betydelse för små barns lärande. Hon påpekar att pedagoger ska fokusera på själva processen under det kreativa skapandet såsom i en lek och inte bara ha målet i åtanke, då det är i processen själva utvecklingen hos barn sker. Det är i processen som pedagoger får se hur barn bearbetar känslor och löser konflikter bland annat och vet då hur de ska arbeta vidare med barnen (Aulin-Gråhamn, 2003).

Under båda intervjuerna la vi märke till att de båda förskoleverksamheterna utgår ifrån det sociokulturella perspektivet genom att exempelvis ha barnen i grupper, när de använder sig av estetisk verksamhet. Detta menar både Dewey och Vygotskij (2010) är viktigt för lärande då utveckling sker i sociala samspel. Även Aulin-Gråhamn (2003) nämner estetiken som en viktig aspekt för barns möte med andra individer vilket gör att barnen tränas i att bli en social medspelare i samhället.

Vi upplevde att Humlans pedagoger såg estetik som en tillgång för vidareutveckling hos barn. De var nyfikna och ville utveckla sin personliga kunskap inom ämnet och därigenom sprids inspirationen vidare till barnen. Estetik handlar om det som engagerar och berör och därför är det också viktigt att som pedagog ha ett engagerande och öppet förhållningssätt när man arbetar med estetik (Klerfelt och Qvarsell, 2012).

Även Elefantens pedagoger verkade se estetiken som en tillgång. Dock hade de inte samma intresse eller kunskap om ämnet på samma sätt som Humlans pedagoger. Detta kunde vi tydliggöra utifrån de svar vi fick ifrån intervjufrågorna, där de mest intresserade sig för skapande genom bild.

Däremot upplevde vi att alla pedagogerna förstod vikten av att använda sig av estetik för barns vidareutveckling. Den stora skillnaden var att pedagogerna på Humlan hade förstått att de behöver arbeta medvetet med ämnet tillsammans med barnen. Detta för att det ska gynna och öka barns förståelse för omvärlden.

6.2 Metoddiskussion

Vårt val att använda oss av en kvalitativ undersökningsmetod via fokusintervju var från början inte vår tanke. Vi tänkte utgå i första hand utifrån en kvantitativ undersökning då vi tänkte att vi skulle få mer material att arbeta med. Brist på respons gjorde att vi fick ändra metod. Därför gjorde vi om frågorna så att de skulle passa för en intervju. Detta gjorde vi för att få en öppen diskussion och bibehålla fokus på vårt tema. En annan intressant faktor av att använda sig av kvalitativa intervjuer är att få komma ut i verksamheten och se och uppleva pedagogernas arbetsmiljö som de arbetar i. Även att under intervjuens gång få tolka deras kroppsspråk, reaktioner och spontana utstrålning. När vi fick kontakt med en förskola kunde vi skicka ut frågorna till dem så att de kunde förbereda sig. Däremot blev det en brist på kommunikation inom Humlans verksamhet, den andra förskolan, och därför fick pedagogerna från vår kontakt, som bistod med respondenter, frågorna för sent. Detta ledde till att de

pedagogerna var oförberedda på frågorna och därmed blev det inget flyt i intervjun. Pedagogerna verkade osäkra och det blev ingen diskussion mellan dem, den ena höll med den andra. Syftet med vår diskussion föll bort på grund av detta. Efter första intervjun la vi märke till att vi själva hördes en del och ställde ledande följdfrågor. Till andra intervjun bestämde vi därför att pedagogerna själva fick svara på frågorna utan att vi la in våra värderingar i vårt medhåll.

Om man går in mer djupgående på den första intervjun fungerade vår metod betydligt bättre. Vi kände att de hade tagit till sig frågorna och var förberedda då de hade fått frågorna i tid. Den öppna diskussionen vi ville få till fungerade bra och vi fick flera följdfrågor som vi ställde. En enkätundersökning hade inte fungerat lika bra här, då de inte hade haft samma utrymme att uttrycka sig på. Det hade inte gynnat vår undersökning på samma vis som intervjun nu gjorde. På den andra intervjun kände vi att vår metod inte gav ett effektivt resultat. En kvantitativ metod hade gynnat vår undersökning betydligt bättre än en fokusintervju. Vi funderade också på om enskild samtalsintervju eller ytterligare en pedagog till fokusintervjun hade gjort intervjun mer flytande och intressant. Svaren på våra intervjufrågor var utvecklade trots att vi försökte ställa öppna frågor. I denna intervju hade vi förmodligen behövt vara mer delaktiga för att få utvecklade svar.

Intervjufrågorna kunde vi ha delat upp till mindre och lättbegripliga frågor för att det skulle bli lättare att förstå och svara på. Vi funderar också på om det hade varit annorlunda om vi inte hade använt oss av inspelningsapparat. Möjligen hade pedagogerna i den andra intervjun vågat svara mer utförligt med vad de tyckte och tänkte kring ämnet.

Vår studie utgick från en sociokulturell teori vilket vi anser vara ett perspektiv som fångar in det estetiska ämnet på ett bra sätt. Däremot hade vi kunnat tillföra andra teorier, exempelvis Deweys konstruktivistiska syn, för att få fler synvinklar på ämnets betydelse. Varför vi valde att endast utgå från endast ett perspektiv beror på det enkla anledningen att vi inte hade fler kunskaper om andra teorier. Vi kände att det sociokulturella täckte vårt syfte med arbetet på ett bra sätt.

6.3 Avslutande tankar

Vi anser att estetiska läroprocesser gynnar barns utveckling om man använder de medvetet. Genom att ha ett tydligt syfte där man koncentrerar sig på processen som barn befinner sig i när de lär, istället för själva målet, så får barnen ut det mesta av estetiken.

Det är viktigt att ge barnen en bra grund genom estetiska processer. Dels för att de då får flera olika former att uttrycka sig via men också för att de då får pröva på olika sätt att bemöta konflikter, samspel och andra gruppkonstellationer. Även möten med andra individer samt reflektion med hjälp av andra hjälper oss att utvecklas.

Det estetiska arbetet är för oss nödvändigt och viktigt då det är ett av de hundra språk som barn kan uttrycka sig igenom. Det är viktigt för barn att redan i tidig ålder få möjlighet till att skapa sig en egen bild av samhället genom bild, musik, dans och drama. Av erfarenhet vet vi att estetik inte bara är något som är roligt och lustfyllt utan också något som finns med oss i allt vi gör.

Genom den här studien har vi fått en djupare förståelse för estetiken och vad den innebär. Vi har även uppmärksammat att man inte ska ta för givet att alla förskolor utgår medvetet utifrån estetik. Detta på grund av att ämnet kan ses som för komplext och att pedagoger då kan bli skrämda av att använda det. Vi anser då att det är viktigt att som pedagog utmana sig själv

samt våga misslyckas. Som pedagog är det även viktigt att visa för barnen att vuxna också gör fel och låta processen ta den tid som den behöver.

Vi har genom detta arbete fått svar på frågan ”hur används estetiska läroprocesser inom förskolan för att gynna barns vidareutveckling?”. Det vi kom fram till är att det är svårt att ta reda på hur vidgat det egentliga arbetet med estetik är samt hur pedagoger ser att det gynnar barns vidareutveckling. Dels för att vi hade begränsat med tid och begränsat urval till förskolor. Trots detta har vi ändå fått en bild av hur man kan använda estetiska läroprocesser för att gynna barns vidareutveckling och det är bland annat genom att använda det medvetet med ett tydligt syfte. Med detta menar vi att koppla samman det till de traditionella ämnena såsom matematik och svenska bland annat. Det är också viktigt för att ge barn en självbild samt självkänsla och att skapa förutsättningar för reflektion och analys. Vidare tror vi också att det är viktigt att även skolorna använder sig av estetik, för att ge eleverna fler synvinklar på de teoretiska ämnena och hur man kan använda sig av dessa med hjälp av estetik. Detta lägger även läroplanen vikten på:

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig (Skolverket, sid 10, 2011).

Avslutningsvis anser vi att det behövs mer kunskap inom estetiska läroprocesser. Detta tror vi kan ges genom att erbjuda mer utbildning om estetik inom lärarutbildningen. Men också som fristående kurser, exempelvis kvällskurser. Pedagogerna kan uppfatta estetik som diffust och obegripligt. Vi tror att om man som pedagog får kunskap att använda det estetiska på ett fördjupande sätt kan det generera till kunskap för barnen om andra ämnen, vilket kan göra ämnena mer lättbegripliga.

6.3.1 Framtida forskning

Utifrån vår studie märkte vi tydliga kontraster mellan förskolorna. De båda förstår vikten av att använda sig av estetik i respektive verksamheten och frågan vi ställer oss då är varför det inte används lika effektivt på alla förskolor? Vi kan även se utifrån studien att de estetiska läroprocesserna är viktiga för barns lärande genom att de får större koncentration på de övriga ämnena och det hjälper barnen att täcka en del av de dagliga rörelsebehoven som vi människor har. Därför tror vi att den framtida forskningen inom estetik, förhoppningsvis kommer att handla om hur pedagoger ska arbeta medvetet med ämnet. Det behövs även forskning som säger att estetiska läroprocesser gynnar barns lärande så att pedagoger får mer kunskap om ämnet och använder estetik som en djupare grund i deras verksamheter.

Referenslista

- Aulin-Gråhamn, L & Thavenius, J. (2004). *Kultur och estetik I skolan*. Rapport: Malmö Högskola
- Braxell, S. (2012). *Skapande barn-att arbeta med bild i förskolan* Stockholm lärarförbundets förlag
- Dahlberg, G. & Lenz Taguchi, H. (1994). *Förskola och skola: om två skilda traditioner och om visionen om en mötesplats*. Stockholm: HLS (Högsk. för lärarutbildning).
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken : för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Dysthe, O. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, P. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (3., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik
- Forsberg-Ahlcrona (1991). *Ta handdockan: lek- skapande – fantasi (1.uppl)*Lund: Studentlitteratur
- Gardner, H. (1994). *De sju intelligenserna*. Jönköping: Brain Books
- Granberg, A. (1994). *Småbarnsrytmik : lek och rörelse till musik*. Stockholm: Liber Utbildning AB.
- Hundeide, K. (2006). *Sociokulturella ramar för barns utveckling: barns livsvärldar*. Lund: Studentlitteratur.
- Häikiö, T. (2007). *Barns estetiska läroprocesser: Atelierista i förskola och skola*: Göteborgs universitet
- Jederlund, U. (2002). *Musik och språk: ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling*. (1. uppl.) Hässelby: Runa.
- Johansson, E. (2003). *Möten för lärande: pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. (2., rev. uppl.) Stockholm: Skolverket.
- Isaksson, B. (1996). *Lust att lära*. Stockholm: Sveriges utbildningsradio AB.
- Klerfelt, A & Qvarsell, B. (red.) (2012). *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken*. (1.uppl) Malmö: Gleerups
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Jagtøien-Langlo, G, Kolbjörn, Hansen & Annerstedt, C (2002). *Motorik, lek och lärande*
- Lindgren, M. (2006). *Att skapa ordning för det estetiska i skolan: diskursiva positioneringar i samtal med lärare och skolledare*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2006. Göteborg.

- Lundqvist Falk, Å. (1992). *Dramapedagogik i specialundervisning*. Umeå: SIH läromedel.
- Nordahl, A & Skappel M, Sidsel (1998). *Jag kan!* Stockholm: Liber AB
- Paulsen, B (1996). *Estetik i förskolan Lund: Studentlitteratur*
- Saar, T (2005). *Konstens metoder och skolans träningslogik* Forskningsrapport Karlstad Universitet
- Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan: Lpfö98, reviderad 2010*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Statens Offentliga Utredningar SOU 1997:157
- UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.
- Vygotskij, L.S (2010). *Fantasi och kreativitet i barndomen* Daidalos AB: Göteborg
- Wallin, K. (1999). *Reggio Emilia och de hundra språken*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Wallström, B. (1992). *Möte med Fröbel*. Lund: Studentlitteratur
- Wester, K & Landsfjord, M & Wiklund, U. (2003). *Faktisk fantasi*. Myndigheten för skolutveckling

Bilaga 1 - Intervjufrågor

1. Vad kan ni om estetiska läroprocesser? Vad är estetik för er?
2. Hur försöker ni i arbetslaget att använda de estetiska läroprocesserna?
3. Varför vill ni använda er av de estetiska läroprocesserna? Anser ni att det är viktigt?
4. Vad tror ni att man kan uppnå genom de estetiska läroprocesserna? Gynnar det vidareutveckling?